

با افزایش دسترسی به اینترنت در جهان، خرید فرآورده های دارویی به صورت اینترنتی نیز با رشد چشم گیری مواجه شده که موجب شکل گیری هزاران وبسایت غیر قانونی فروش دارو شده است. در بسیاری از کشور ها خرید دارو از داروخانه های آنلاین دارای مجوز با داشتن نسخه معتبر امکان پذیر می باشد اما با این حال وبسایت هایی وجود دارند که فرآورده های دارویی را به صورت غیر قانونی و غیر استاندارد به فروش می رسانند. بر اساس مطالعات انجام شده استفاده از وبسایت های فروش دارو به خصوص از زمان شروع پاندمی کووید ۱۹ رشد قابل توجهی داشته است و زنان و گروه سنی میانسال استفاده بیشتری از این پلتفرم ها داشته اند. طی پژوهش های انجام شده بیشترین گروه داروهای که از این طریق به فروش رسیده اند آنتی بیوتیک ها، داروهای ضد التهابی غیر استروئیدی، داروهای گوارشی و داروهای هورمونی می باشد.

در سال ۲۰۱۷ انجمن ملی بورد داروسازی آمریکا (National Association Board of Pharmacy (NABP)) طی مطالعه ای بیش از ۱۱۰۰۰ وبسایت فروش دارو را بررسی نموده و براساس یافته های مطالعه مشخص شد که نزدیک به ۹۶ درصد از این وبسایت ها به طور غیر قانونی، خارج از قوانین کشوری و استاندارد های داروسازی فعالیت می کردند. متأسفانه این مشکل فقط به وبسایت های اینترنتی فروش دارو محدود نبوده بلکه برخی پلتفرم های فضای مجازی مانند اینستاگرام که محبوبیت بالایی در بین مخاطبین دارند به ابزار های فروش آنلاین غیر قانونی دارو تبدیل شده اند. طبق نظریه سازمان بهداشت جهانی در ۵۰ درصد موارد، سایت هایی که بخصوص آدرس فروشنده را ذکر نکرده اند، داروی تقلبی و غیر استاندارد بفروش می رسانند. در این رابطه به طور مثال در فبریه سال ۲۰۱۹ در ۲۹ ایالت آمریکا برخی افراد به دلیل مصرف داروهای تقلبی ضد درد یا آرامبخش خریداری شده از پلتفرم های اینترنتی جان خود را از دست دادند. یک مطالعه در اروپا نشان داد که در در دانمارک، اسپانیا، آلمان، سوئد و انگلیس دسترسی جهت مصرف غیر درمانی به داروهای محرک (۷،۶ درصد)، اپیوئید ها (۴،۷ درصد) و آرامبخش ها (۲،۷ درصد) امکان پذیر بوده و افراد بدون داشتن نسخه معتبر این داروها را سوء مصرف می نمودند. بر اساس یافته های مطالعه دیگری در آمریکا که سطح دسترسی به داروهای انکولوژی در فروش اینترنتی را بررسی کرده است، مشخص گردید که ۱۰۰ درصد این داروها به صورت آنلاین در دسترس بیماران بوده و حتی ۷۶٪ آنها بدون نسخه معتبر نیز ارائه می شود. مطالعه دیگری نیز در آمریکا مشخص کرده است که از بین ۳۰ داروخانه آنلاین بیش از نیمی از آنها (۵۷٪) داروهای درمانی بیماران دوقطبی را به راحتی و بدون نسخه در دسترس بیماران قرار داده اند.

از مشکلات عمده فروش اینترنتی دارو می توان به نبود کنترل بر داروهای نسخ ارائه شده و عدم استفاده از نظرات و مشاوره متخصصین علوم دارویی اشاره نمود. یکی دیگر از مشکلات فروش اینترنتی دارو در دسترس قرارگرفتن داروهای تحت کنترل و مخدر ها می باشد که با در اختیار قراردادن این اقلام باعث افزایش نرخ سوء مصرف و اوردوز این داروها در افراد جامعه می شود. بر اساس مطالعه انجام شده NABP سه پنجم از سایت های فروش دارو بررسی شده، داروهای مخدر را بدون نسخه معتبر در اختیار مصرف کنندگان قرار می دهند. در این راستا قانون حمایت از مصرف کننده داروخانه آنلاین (Ryan Haight Online Pharmacy Consumer Protection Act) در سال ۲۰۰۸ برای تنظیم نسخ اینترنتی جهت تهیه داروهای تحت کنترل به صورت اینترنتی ایجاد شد تا نسبت به دسترسی به بازار غیر قانونی فروش داروهای تحت کنترل و مخدر نظارت بیشتری اعمال شود. این قانون توسط آژانس نظارت بر مواد مخدر کالیفرنیا اجرا شده و همچنین قوانینی را در مورد تجویز مواد تحت کنترل شده از طریق ارائه خدمات روانپزشکی از راه دور اعمال می کند. برخی موارد مطرح در این قانون لزوم ارائه نسخه برای تهیه داروهای مخدر به صورت آنلاین یا تهیه نسخه پس از مشاوره به صورت telemedicine و لزوم به انجام مشاورات روانشناسی دوره ای در افراد درخواست دهنده می باشد.

مشخصاً نیاز به سیاست گذاری به جهت استفاده از نظرات متخصصین علوم دارویی در حوزه فروش اینترنتی اقلام دارویی و سلامت محور در جهت خدمت به بیماران وجود دارد. در این صورت شاهد خواهیم بود که اشتباهات دارویی، عوارض ناشی از تداخلات دارویی به حداقل رسیده و از طرف دیگر اطمینان و تقاضاء مصرف کنندگان به چنین خدمات دارویی اینترنتی نیز افزایش خواهد یافت.

منابع

1. Moureaud C, Hertig J, Dong Y, Muraro IS, Alhabash S. Purchase of prescription medicines via social media: A survey-based study of prevalence, risk perceptions, and motivations. *Health Policy*. 2021;125(11):1421-9.
2. Soboleva MS, Loskutova EE, Kosova IV. Problems of purchasing pharmacy products through online orders. *Journal of advanced pharmaceutical technology & research*. 2022;13(4):286-90.

تهیه و تنظیم: نگین حاتمی -دکتری عمومی داروسازی، عضو کمیته علمی دارویی نظام پزشکی شهریار